

KAMPÜSLERDE

ONUR AYI

2024 YILI RAPORU

KAMPÜSLERDE ONUR AYI

2024 YILI

RAPORU

Yayına Hazırlayan

S. Duygu Çildoğan
Ecem Toraman
Mahmut Şeren

Yayımlayan

ÜniKuir Derneği
ANKARA, Şubat 2025

Norwegian Embassy

Ankara

Bu yayın Norveç Büyükelçiliği katkısıyla hazırlanmıştır.
Yayının içeriği Norveç Büyükelçiliği'nin resmi görüşlerini yansıtmaz.

Yayında yer alan bilgi ve görüşlerin sorumluluğu ÜniKuir Derneği'ne aittir.

EUROPEAN
ENDOWMENT ^{FOR} DEMOCRACY

Bu yayın European Endowment for Democracy (EED) katkısıyla hazırlanmıştır.
Yayının içeriği European Endowment for Democracy (EED)'nin resmi görüşlerini yansıtmaz.

Yayında yer alan bilgi ve görüşlerin sorumluluğu ÜniKuir Derneği'ne aittir.

İÇİNDEKİLER

1. Giriş	5
2. İzlemenin Yöntemi	7
3. Üniversitelerde Onur Ayı Etkinlikleri	11
4. Üniversitelerde Onur Yürüyüşleri	13
4.1. Bilkent Üniversitesi Onur Yürüyüşü	13
4.2. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Onur Yürüyüşü	14
4.3. Orta Doğu ve Teknik Üniversitesi Onur Yürüyüşü	16
4.4. Sabancı Üniversitesi Onur Yürüyüşü	17
5. Hak İhlallerine ve Yapılan Müdahalelere İlişkin Değerlendirme	19
6. LGBTİ+ Öğrencilerin Kampüslerde Onur Ayı Deneyimleri	23
6.1. Yasaklara Karşı Onur	24
6.2. Kampüs İklimi	26
6.2.1. Fobik Akran Tutumları	26
6.2.2. Görünürlüğün Sonuçları	27
6.2.3. Güvenlik Önlemleri	28
6.2.4. Sindirme Politikaları	29
6.3. Demokratik Hakların Durumu	30
6.3.1. Kurumsal Baskı	31
6.3.2. Kurumsal İşbirliği	32
6.3.3. Mak(b)ul LGBTİ+ Dayatması	33
6.3.4. Mekansal Dışlanma	34
7. Özet Bulgular ve Son Söz	37

1 | GİRİŞ

2024 yılı, kampüslerde Onur Ayı etkinlikleri ve Onur Yürüyüşleri açısından önceki yıllara kıyasla bazı değişimlerin yaşandığı bir yıl oldu. Türkiye'nin farklı bölgelerindeki 14 üniversitede düzenlenen etkinlikler, LGBTİ+ öğrenci topluluklarının kararlılığını ve dayanışmasını bir kez daha ortaya koyarken, geçmiş yıllarda sıkça görülen polis müdahalesi ve gözaltılar bu yıl yaşanmadı. Ancak bu durum, LGBTİ+'ların ve öğrenci topluluklarının karşı karşıya kaldığı hak ihlallerinin sona erdiği anlamına gelmiyor.

Bu yılki raporumuzda, Ankara Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Ege Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Kadir Has Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, TED Üniversitesi, Türk-Alman Üniversitesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinin Onur Ayı etkinliklerini ve Onur Yürüyüşlerini inceledik. Piknik, panel, film gösterimi, sergi, atölye ve partiler gibi etkinlikler, kampüslerin hem içinde hem de dışında gerçekleştirildi. Ancak etkinliklerin güvenlik endişeleri nedeniyle çoğu zaman yeri açıkça duyurulamadı, sosyal medyada etkinliklerle ilgili paylaşım yapılmaktan kaçınıldı ve gökkuşağı bayrağı gibi görünürlük unsurlarından feragat edildi.

Raporumuz, geçmiş yıllara göre görünürde daha az müdahaleyle karşılaşmış olsa da hak ihlallerinin biçim değiştirdiğini ve LGBTİ+'ların anayasal haklarını kullanma alanlarının hala ciddi şekilde kısıtlandığını göstermektedir. Üniversite yönetimlerinin LGBTİ+ öğrenci topluluklarına yönelik doğrudan veya dolaylı baskıları, ayrımcı uygulamaları ve kampüslerdeki yoğun güvenlik önlemleri; LGBTİ+'ların ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü ve toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkına gölge düşürmeye devam etmektedir.

Tüm bu baskılara rağmen, LGBTİ+'lar kampüslerde var olmaya, haklarını savunmaya ve dayanışmayı büyütmeye devam ediyor.

6

Onur Ayı etkinliklerinin ve Onur Yürüyüşlerinin sadece bir kutlama değil, aynı zamanda bir hak mücadelesi olduğu bir kez daha vurgulanmalıdır. Raporumuz, bu hak mücadelesinin görünürlüğünü artırmayı ve üniversitelerde karşılaşılan hak ihlallerine dair kapsamlı bir kayıt sunmayı amaçlamaktadır.

Birlikte daha adil ve kapsayıcı bir geleceğe!

2| İZLEMENİN YÖNTEMİ

7

Bu rapor, 2024 yılında 14 üniversitede gerçekleştirilen Onur Yürüyüşlerinin ve Onur Ayı etkinliklerinin hak temelli bir bakışla izlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Kampüslerde gerçekleşen Onur Yürüyüşleri sırasında gerçekleştirilen saha gözlemleri, Onur Ayı etkinliği düzenleyen öğrenci toplulukları temsilcileri ile bire bir yapılan mülakatlar ve Ekim ayında gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri olmak üzere üç temel nitel veri analizi yöntemine başvurulmuştur. 2024 yılında kampüslerde gerçekleşen Onur Yürüyüşleri ve Onur Ayı Etkinliği aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Üniversite	Onur Yürüyüşü	Onur Ayı Etkinliği
Ankara Üniversitesi		X
Bilkent Üniversitesi	X	X
Boğaziçi Üniversitesi		X
Ege Üniversitesi		X
İstanbul Teknik Üniversitesi		X
Kadir Has Üniversitesi		X
Koç Üniversitesi		X
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	X	X
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	X	X
Özyeğin Üniversitesi		X
Sabancı Üniversitesi	X	X

TED Üniversitesi		X
Türk Alman Üniversitesi		X
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi		X

İlk olarak, ÜniKuir temsilcileri tarafından 10 Mayıs 2024 tarihinde Bilkent Üniversitesinde, 31 Mayıs 2024 tarihinde Orta Doğu Teknik Üniversitesinde, 28 Haziran 2024 tarihinde Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinde gerçekleşen Onur Yürüyüşlerine gözlemci olarak katılım gösterilmiş ve alan notları tutulmuştur. Bu yürüyüşlere gözlemci olarak katılmak; özellikle haberlere yansımayan anları kaydetmek ve Türkiye'deki LGBTİ+ tarihine not düşmek için önemli bir yerde durmaktadır. Gözlem faaliyeti sırasında önceden hazırlanan göstergeler kullanılmıştır. Yürüyüşün paydaşları gözlem faaliyetinden haberdar edilmiştir. Gözlem sırasında alınan notlar ve yürüyüşün paydaşları tarafından gözlemcilere iletilen bilgiler bu raporda kullanılmıştır.

Son olarak Onur Yürüyüşünün ve Onur Ayı etkinliklerinin gerçekleştiği 14 üniversiteden katılımcılarla odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Bu görüşmelerde katılımcılara kampüslerindeki yürüyüşlere, pikniklere ve etkinliklere yönelik hazırlık aşamasında, etkinlik/yürüyüş sırasında ve sonrasında süreçte yaşananlara dair sorular yönlendirilmiştir. Böylece çeşitli deneyimleri öznelere öğrenmek, sorunları saptamak ve değerlendirmek, LGBTİ+ hakları bağlamında Onur Yürüyüşlerinde ve Onur Ayı etkinliklerinde gerçekleşen hak ihlallerini izlemek ve raporda özne deneyimlerine yer vermek amaçlanmıştır.

Odak grup görüşmeleri kasım ayında iki ayrı grup ile gerçekleştirilmiştir:

- Onur Yürüyüşü gerçekleştiren öğrenciler ile odak grup görüşmeleri
- Onur Ayı Etkinlikleri gerçekleştiren öğrenciler ile odak grup görüşmeleri

Üniversitelerindeki LGBTİ+ topluluğunda örgütlenen ya da 2024 yılında gerçekleşmiş Onur Yürüyüşü ya da Onur Ayı Etkinliklerine katılan 10 öğrenci ile yapılan odak grup görüşmelerinde şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Onur Ayına ve Onur Yürüyüşüne hazırlık süreciniz nasıl geçti? Onur Ayı Etkinliklerini/Yürüyüşünü planlarken karşılaştığınız en büyük zorluklar nelerdi?
2. Politika, kapsayıcılık, üniversitenin diğer bileşenleriyle iletişim, üniversite dışından destek gibi konularda nasıl bir süreç yaşadınız? Hem okul yönetimiyle hem okuldaki öğrencilerle iletişiminiz nasıl bir düzeydeydi?
 - a. Yürüyüş öncesi okula bildirim yapılmış mıdır? Diyalog kanalı açılabilmiş midir? Bu süreçteki deneyimler nelerdir?
 - b. Geçtiğimiz yıllara göre bu yılki etkinliklerde/yürüyüşte ne değişiklikler oldu?
3. Hazırlık aşamasında yaşadığınız zorluklar ya da desteklere dair eklemek istediğiniz deneyimleriniz var mı? Onur Yürüyüşlerine ya da Onur Ayı etkinliklerine hazırlanırken destek aldığınız, dayanışma kurabildiğiniz çeşitli öğrenci grupları, kurumlar ya da mekanizmalar var mıydı? Varsa bu dayanışma ya da destek sürecini nasıl nitelendiriyorsunuz?
4. Bu yıl Onur Yürüyüşüne/Onur Ayı Etkinliklerine katılım nasıldı? Önceki yıllarla kıyaslandığında bir değişim var mı?
5. Onur Yürüyüşü/Etkinliği sırasında sizin aldığınız güvenlik önlemleri var mıydı? Bu önlemler yeterli miydi? Bu önlemleri almaya neden ihtiyaç duydunuz?
6. Onur Yürüyüşü/Etkinliği günü, etkinlik öncesinde ve sırasında ne gibi ihlallerle ya da zorluklarla karşılaştınız, burada yaşanan olumsuzlukların sebeplerinin neler ya da sorumlularının kimler olduğunu düşünüyorsunuz?
7. Bu yıl herhangi bir fiziksel müdahale olmaması hakkında ne düşünüyorsunuz? Bunun arkasındaki nedenler neler olabilir?
8. Geçmişte yaşadığınız ihlaller hakkında konuşmak ister misiniz? Bu tür deneyimler, bu yılki etkinliklere katılımı nasıl etkiledi sizce?

9. Onur Yürüyüşü/Etkinliği sonrasında kampüs ve topluluk içinde yaşanan durumu ve medyadaki yansımaları nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu süreçte LGBTİ+'lar olarak hislerinizi paylaşırken, Onur Yürüyüşü/Pikniği sırasında ve sonrasında LGBTİ+'lar ve LGBTİ+ dernekleri dışındaki kişi ve kurumların (milletvekilleri, siyasi partiler, yerel yöneticiler, akademisyenler, insan hakları örgütleri vb.) tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
10. Önümüzdeki yıllarda Onur Ayı Etkinlikleri / Yürüyüşlerini daha güvenli ve etkili hale getirmek için neler önerirsiniz? Bu yılki deneyimleriniz gelecekteki etkinliklere nasıl bir mercek sunuyor?

Bu rapor için yukarıdaki sorularla iki ayrı odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, kampüslerinde Onur Ayı Etkinlikleri düzenleyen 10 üniversiteden 6 ve Onur Yürüyüşü organize eden 4 üniversiteden 4 katılımcı olmak üzere toplam 10 katılımcıyla yapılmıştır. Yaklaşık 2 saat süren görüşmeler, yüksek kalitede bir ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiş ve sonrasında deşifre edilmiştir. Elde edilen veri, MAXQDA 24 programı ile tematik analize tabi tutulmuş ve analiz sürecinde öne çıkan kodlar ve temalar sistematik bir şekilde belirlenmiştir. Verinin geçerlik ve güvenilirliğini artırmak adına Creswell'in (2013) önerdiği şekilde uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu yöntem hem süreçteki bilimsel yaklaşımı hem de sahadaki gerçek deneyimlere dayalı hak temelli bakış açısını harmanlamayı hedeflemiştir.

Bu haliyle Kampüslerde Onur Ayı 2024 Yılı Raporu, Onur Yürüyüşleri ve Onur Ayı Etkinlikleri öncesinde üniversite idarelerinin tutumlarını ve yürüyüşleri engellemeye yönelik adımlarını, Onur Yürüyüşleri ve Onur Ayı Etkinlikleri sırasında yaşananları ve sonrasındaki gelişmeleri izleyen, özne deneyimlerine yer veren kapsamlı bir çalışmadır.

3|

ÜNİVERSİTELERDE ONUR AYI ETKİNLİKLERİ

2024 yılında 10 üniversitenin LGBTİ+ öğrenci topluluğu, Onur Ayında etkinlik düzenlemiştir. Bunlar; piknik, panel, film gösterim, atölye, sergi, parti gibi etkinlikler olmuştur. Etkinlik düzenleyen 10 üniversite; Ankara Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Ege Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Kadir Has Üniversitesi, Koç Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi, TED Üniversitesi, Türk Alman Üniversitesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesidir. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde ilk kez onur ayı etkinliği yapılmıştır.

Bu etkinliklerden 7'si kampüs içerisinde gerçekleşebilirken, 3'ü kampüs dışında gerçekleşmiştir. Kampüs dışında etkinlik yapan öğrenci toplulukları çoğunlukla resmi statüsü üniversite yönetimleri tarafından tanınmayan topluluklardır. Ancak etkinlikler kampüs içerisinde gerçekleştirilse bile güvenlik kaygısı nedeniyle çoğu zaman lokasyonu açık çağrıyla duyurulamamıştır.

Önceki yılın aksine Onur Ayı etkinlikleri polis müdahalesi ve gözaltı işlemi olmadan gerçekleşmiştir. Ancak öğrenci toplulukları bunu elde edebilmek için polis müdahalesine ve başka hak ihlallerine uğrama çekincesiyle çeşitli önlemler almak zorunda kalmıştır. Bunlar; etkinliği kamusal alanda ve sosyal medya hesaplarında hiç duyurmama yahut lokasyonunu paylaşmama, kampüsün dışarısına taşıma, etkinliklerde LGBTİ+ bayrakları ve diğer görünürlük materyallerini bulundurmama gibi önlemlerdir.

4|

ÜNİVERSİTELERDE ONUR YÜRÜYÜŞLERİ

4.1. Bilkent Üniversitesi Onur Yürüyüşü

Bilkent Üniversitesinde 10 Mayıs günü yapılması planlanan 5. Bilkent Onur Yürüyüşü, Bilkent Üniversitesi Renkli Düşün LGBTQİA+ Öğrenci Topluluğu'nun sosyal medya hesabından duyurulmuştur¹. Ayrıca duyuru kampüsün çeşitli yerlerine asılan afişler vasıtasıyla da yapılmıştır. Yürüyüşten önce kampüste ayrıca bir döviz atölyesi düzenlenmiştir. Yürüyüş, belirlenen güzergah içerisinde ortalama 100 kişinin katılımıyla, sloganlar, pankartlar ve dövizlerle herhangi bir müdahaleyle karşılaşmadan gerçekleşebilmiştir². Yürüyüş sırasında birkaç tane özel güvenlik görevlisinin olduğu görülmüş, ancak herhangi bir kısıtlama eyleminde bulunmamışlardır. Yürüyüş sonrasında bir basın açıklaması okunmuştur. Önceki yılın aksine, yürüyüş günü kullanılacak dövizlere üniversite yönetiminin bir müdahalesi olmamıştır. İfade özgürlüğüne haksız müdahale anlamına gelen bu uygulamanın bu yıl yaşanmamış olması sevindiricidir. Önceden isim bildirmek koşuluyla, öğrenciler Onur Yürüyüşüne misafirlerini davet edebilmiştir.

1 https://www.instagram.com/p/C6bR_Q6IC0K/?utm_source=ig_web_copy_link&igsh=MzRIODBiNWFIZA==

2 <https://www.unikuir.org/haberler/yilin-ilk-onur-yuruyusu-bilkentli-lgbti-lardan-10-05-2024>

4.2. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Onur Yürüyüşü

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinin LGBTİ+ öğrenci topluluğu Kuir Baykuş, 28 Haziran günü Onur Yürüyüşü yapmak üzere Fındıklı Kampüsü'ne çağrı yapmıştır. Topluluk, yürüyüşü sosyal medya hesabından duyurmuştur³. Duyurunun paylaşıldığı üniversitenin öğrencilerinin bulunduğu Whatsapp gruplarında, birtakım ayrımcı ve LGBTİ+ karşıtı söylemlerin dile getirildiği anlaşılmıştır. Onur Yürüyüşü günü her iki kampüs içerisinde çok sayıda sivil polis bulunmuş ve kampüs kapısına çevik kuvvet otobüsleri getirilmiştir. Bu nedenle Onur Yürüyüşü planlandığı gibi yapılamamıştır. Ancak öğrenciler basın açıklamasını okumuş, slogan atmış ve şarkılar söylemiştir. Bu sırada öğrenciler özel güvenlik görevlileri ve sivil polisler tarafından ablukaya alınmıştır. LGBTİ+ bayraklarının çıkarıldığı sırada özel güvenlik görevlileri geçen yıl olduğu gibi fiziki müdahalede bulunmuştur⁴. Kampüste en az bir hak temelli sivil toplum örgütü üyesi gözlem yapmak üzere hazır bulunmuştur.

Aynı zamanda Onur Haftası içerisinde vegan piknik ve döviz atölyesi düzenlenmiştir. Vegan piknikte, sloganlar ve bayraklar

³ https://www.instagram.com/p/C8UbtOSlbyy/?utm_source=ig_web_copy_link&igsh=MzRIODBiNWFIZA==

⁴ <https://www.unikuir.org/haberler/polisler-ve-guvenlikler-mimar-sinan-universitesindeki-lgbti-lar-i-ablukaya-aldi-28-06-2024>

polis veya özel güvenlik görevlilerinin müdahalesi olacağı endişesiyle bulunmamıştır. Ancak buna rağmen özel güvenlik görevlileri piknik katılımcısı öğrencilerin fotoğrafını birçok kez çekmiştir. Ayrıca Onur Yürüyüşünde olduğu gibi vegan piknik etkinliğinde de kampüs içerisinde çok sayıda sivil polis bulunmuş ve kampüs kapısına çevik kuvvet otobüsleri getirilmiştir. Zaman zaman çevik kuvvet ekipleri ile hak savunucuları arasında tartışmalar yaşandığı görülmüştür. Kampüste sallandırılan LGBTİ+ bayrakları ancak bir saat durabilmiş, ardından özel güvenlik görevlilerinin müdahalesiyle kaldırılmıştır.

Onur Haftası içerisinde bazı öğrenci toplulukları Kuir Baykuş ve Mimar Sinan'lı LGBTİ+'lar ile dayanışmak için sosyal medya hesaplarında kullandıkları logolarını gökkuşağına boyamıştır. Ancak üniversite yönetimi, idari personel aracılığıyla bunun öğrenci toplulukları yönergesine göre yasak olduğunu belirtmiş ve logolar eski haliyle değiştirilmezse yaptırım uygulanacağı tehdidinde bulunulmuştur. Bunun üzerine öğrenci toplulukları, logolarındaki gökkuşağı renklerini kaldırmak zorunda kalmıştır.

4.3. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Onur Yürüyüşü

Orta Doğu Teknik Üniversitesi kampüsünde 7. ODTÜ Onur Haftası etkinlikleri ve haftanın sonunda gerçekleşecek olan 12. ODTÜ Onur Yürüyüşü planlanmıştır. ODTÜ LGBTIQAA+ Dayanışması, sosyal medya hesabından hafta programını duyurmuştur⁵. Dayanışmanın ODTÜ yönetimi tarafından resmi olarak statüsü tanınmayan öğrenci topluluklarından biri olması nedeniyle Onur Haftası etkinlikleri üniversitenin bölüm binalarında gerçekleşememiştir. Kampüs içerisindeki duyuru afişleri, üniversitenin iç hizmetler görevlileri tarafından sürekli olarak takip edilmiş ve kaldırılmıştır. 31 Mayıs günü planlanan onur yürüyüşü, yıllar sonra ilk kez polis müdahalesi ve gözaltılar olmadan gerçekleşmiştir. Ancak Onur Yürüyüşü, polis müdahalesi endişesi nedeniyle duyurulan saatinden dört saat öne çekilmiş ve ortalama 80 kişinin katılımıyla, sloganlar, bayraklar ve pankartlar eşliğinde gerçekleşmiştir. Fakat bu yürüyüş, oldukça kısa sürmüş olup ardından basın açıklaması yapılmıştır. Basın açıklamasının sonunda iç hizmetler görevlileri, "dağılın yoksa çevik kuvveti çağıracağız" biçiminde müdahalede bulunmuştur. Kampüs girişlerinde önceki yıllarda olduğu gibi polis araçları beklemiştir. Normalden daha fazla iç hizmetler görevlisinin kampüs içerisinde bulunduğu gözlemlenmiştir. Önceki yıllardan alışılan, yasaklama kararını içeren Rektörlük maili bu yıl üniversite mensuplarına gönderilmemiştir.⁶

⁵ https://www.instagram.com/p/C7UFyGLoFCi/?utm_source=ig_web_copy_link&igsh=MzRIODBiNWFIZA==

⁶ <https://www.unikuir.org/haberler/odtu-de-uzun-zaman-sonra-bir-ilk-onur-yuruyusune-polis-mudahale-etmedi-31-05-2024>

4.4. Sabancı Üniversitesi Onur Yürüyüşü

Geçtiğimiz yıl ilk Onur Yürüyüşünü yapan Sabancı Üniversitesi öğrencileri, bu yıl 11 Haziran'da ikinci Onur Yürüyüşünü yapmıştır⁷. Geçen yılın aksine, bu yıl yürüyüşün yer ve saatinin duyurulduğu sosyal medya paylaşımı yapılamamış ve kampüs içerisinde yürüyüşe çağrı yapan afişler asılmamıştır. Oysa 8 Mart Dünya Kadınlar Günü gibi benzer etkinliklerde böyle önlemlerin alınmadığı bilinmektedir. Bu konuda üniversite yönetiminin herhangi bir müdahale gerçekleştirmesinden veya kolluk güçlerinin baskısından çekinildiği gözlemlenmiştir. Yürüyüş öncesinde ise döviz atölyesi yapılmıştır. Kampüsteki yurtlar bölgesinden gökkuşağı merdivenlerine (meydana) sloganlar, bayraklar ve pankartlar eşliğinde yapılan ve yarım saat süren onur yürüyüşüne yaklaşık 40 kişi katılmıştır. Yürüyüş sonunda yapılan basın açıklaması sırasında özel güvenlik görevlilerinin öğrencilerin fotoğraflarını çektiği görülmüştür. Öte yandan, önceki yıllarda kampüsteki ortak alanda bir ay süreyle asılan gökkuşağı bayrağı bir hafta ile sınırlandırılmış ve Onur Yürüyüşü sonrasında özel güvenlik görevlileri tarafından indirilmiştir. Gökkuşağı bayrağının asılı durmasına ilişkin CİMER şikayetleri olduğu üniversite yetkilileri tarafından ifade edilmiştir.

⁷ https://www.instagram.com/p/C8ExYMyI4wT/?utm_source=ig_web_copy_link&igsh=MzRIODBiNWFIZA==

5| HAK İHLALLERİNE VE YAPILAN MÜDAHALELERE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

Geçmiş yıllardaki raporlarda kampüslerdeki birçok Onur Yürüyüşü ve bazı Onur Ayı etkinlikleri, rektörlüklerin veya mülki idare amirlerinin yasaklama kararlarına ve polis müdahalelerine maruz bırakılmaktaydı. 2024 yılı Onur Ayı önceki yıllardaki gibi yasaklama kararları ve polis müdahaleleri ile geçmemiştir. Ancak bu durum, bu yılki etkinliklerde hak ihlallerinin yaşanmadığı anlamına gelmemektedir. Bazı alanlarda hak ihlalleri önceki yıllardaki şiddetiyle gerçekleşmemiş olsa da aslında birçok hak ihlalinin biçim değiştirdiğini görmekteyiz.

Önceki raporlarımızda açıkladığımız üzere, kampüslerdeki Onur Ayı etkinlikleri ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü özgürlüğü gibi hakların korunması altındadır. Bu konuda birçok uluslararası mekanizmanın kararı, tavsiyesi ve raporu olduğu gibi her dereceden mahkemenin çok sayıda yargı içtihadı da bulunmaktadır. Öte yandan, bu hakların kullanımını bakımından devletin pozitif ve negatif yükümlülüğü olduğuna şüphe yoktur. Devlet ve kamu kurumları, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli bir ayrımcılığa yer vermeden negatif yükümlülüğü çerçevesinde

hakkın kullanımına saygı göstermek durumundadır. Pozitif yükümlülüğü çerçevesinde ise hakkın kullanımına zarar verecek tutum ve davranışları hak sahiplerinden uzaklaştırmalı ve gerekli güvenli ortamı sağlamalıdır.

Raporlama evresindeki mülakatlardan, saha gözlemlerinden ve odak grup görüşmelerinden anlaşıldığı üzere kampüslerde örgütlenen LGBTİ+ hak savunucuları, onur ayı faaliyetlerini oldukça tedirgin bir ortamda gerçekleştirmek zorunda kalmıştır. Bu tedirginliğin sebebi, önceki yıllarda yaşanan etkinliklerin ve onur yürüyüşlerinin zor kullanılarak engellenmesi, kolluk güçlerinin kötü muamele yasağını ihlal edecek biçimde hak sahiplerine şiddet uygulaması, hak sahiplerinin gözaltına alınması ve haklarında davalar açılması, hak sahiplerinin yurt, öğrenci bursu veya kredisi gibi diğer haklarından yararlanmasının hukuka aykırı biçimde engellenmesi, hatta kimi zaman kolluk güçleri tarafından bazılarının ailelerinin aranması ve böylece kimliklerinin ifşa edilmesi, fişlenme kaygısı ve bunun ileride yaratabileceği sonuçlar, bazı grupların ve medya organlarının etkinlikleri hedef göstermesi gibi birçok hak ihlalidir. Bu nedenle öğrenci toplulukları ve hak savunucuları, önceki bölümlerde aktardığımız "önlemleri" alarak, faaliyetlerinin güvenliğini artırmaya, görünürlüğünü ise azaltmaya yönelmiştir. Bu durum görünürde hak ihlallerini azalmış gibi gösterse de aslında haklar daha derinden zarar görmüştür. Ayrıca, bu durumun sonuçları arasında Onur Ayı etkinliklerinin katılımcı sayılarında kısmi bir azalma olması da yer almaktadır.

Bu çerçevede 2024 yılında kampüslerdeki Onur Ayı etkinliklerinde birçok hak ihlaliyle karşılaşıldığını söylemek mümkündür:

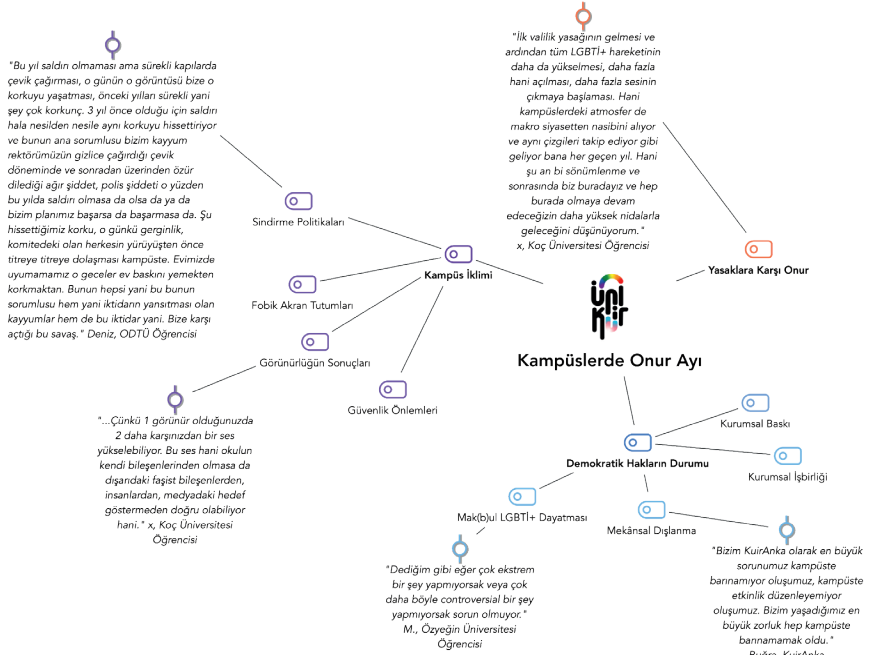
- **İfade Özgürlüğü İhlalleri:** LGBTİ+ bayraklarının kullanılmasının ve görünürlüğünün engellenmesi, sosyal medya ve kampüslerdeki afişleme yoluyla duyuruların engellenmesi, üniversite yönetimlerinin LGBTİ+ temalı logoların kullanımını yasaklaması ve öğrenci topluluklarını tehdit etmesi.
- **Örgütlenme Özgürlüğü İhlalleri:** LGBTİ+ öğrenci topluluklarının resmi statülerinin tanınmaması, kampüs içinde etkinlik düzenlemenin fiilen engellenmesi ve LGBTİ+ temalı etkinliklerin kampüs dışında gerçekleştirilmek zorunda bırakılması.

- **Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Özgürlüğü İhlalleri:** Öğrencilerin planladığı ve talep ettiği güzergâh ve süre içerisinde onur yürüyüşlerini gerçekleştirememesi, öğrencilerin etkinliklerde fotoğraflarının hukuka aykırı olarak çekilmesi, kolluk güçlerinin ve özel güvenlik görevlilerinin kampüste yoğun şekilde bulunması ve öğrenciler üzerinde baskı oluşturmaları.
- **Ayrımcılık ve Nefret Söylemi:** LGBTİ+’lara yönelik ayrımcı söylemlerin yaygınlaşması (örneğin, WhatsApp gruplarındaki ve “itiraf sayfaları” diye bilinen bazı sosyal medya hesaplarındaki nefret söylemleri) ve bunlara karşı bir önlem alınmaması.

Avrupa Konseyi hukukunda, temel hak ve özgürlüklere müdahalenin hukuki olabilmesi için dört kriter belirlenmiştir. Bunlar; müdahalenin yasal karşılığının olması, meşru bir amaç taşıması, demokratik bir toplumda gerekli olması ve ölçülü olmasıdır. Müdahalenin meşruluğundan söz edebilmek için bu dört kriterin tamamının bulunması gerekir. Ancak yukarıda bahsedilen hak ihlallerinde bu kriterlerin karşılandığını söylemek mümkün değildir.

Gerçekleştirilen analiz sonucunda LGBTİ+ öğrencilerin kampüslerdeki Onur Ayı deneyimleri 3 ana tema üzerinde birleşmiştir: (1) Yasaklara Karşı Onur, (2) Kampüs İklimi ve (3) Demokratik Hakların Durumu. Ana temalar, destekleyen alt temaları ve bazı ifadeler **Şekil 2'**de sunulmuştur. Görüşmeler neticesinde katılımcılardan elde edilen ifadeler doğrudan alıntılar şeklinde bulguların sunumu için kullanılmıştır. Böylece katılımcıların yaşadıkları deneyimleri, bu deneyimleri nasıl algıladıklarını ve ifade ettiklerini göstermek amaçlanmıştır.

Şekil 2. Kampüslerde Onur Ayı Deneyimi Tema Ağacı

6.1. Yasaklara Karşı Onur

Katılımcıların aktarımları Onur Yürüyüşleri ve Onur Ayı Etkinlikleri bağlamında pek çok yasaklama ve kısıtlama olmasına karşın Onur Ayı'nı yaşatmaya devam edeceklerine ve aktivizm hareketinin güçlenerek süreceğine dair mesajlar vermektedir.

"Yani bizim okulda bu uygulama artık bir şekilde gelenekselleşmiş vaziyette, herhangi bir protesto ya da bir eylem durumunda direkt otosansür uygulamasına gidiliyor. Özellikle bunu ilk ortaya çıkardıkları yer de Onur Yürüyüşü'ydü...Kısıtlamaya çalıştılar, çok direndik, gerçekten karşı çıktık. Dedik yani: Bu sene bunu süre olarak kısıtlayan önümüzdeki sene hiç izin vermeyecek... Ama yine iyi bir katılımıla yürüyüş gerçekleştirdik."

-Emir, Sabancı Üniversitesi Öğrencisi

"Bence seneye tekrar maalesef polis şiddeti göreceğiz ve kendimizi buna göre hazırlıyoruz ama tekrar nasıl daha çok kişiye ulaştırız ve nasıl gizli gizli takılmayız, nasıl böyle açık çağrıyla çıkacağımız bir şey önerir diye düşünüyoruz hepimiz. Korkuyoruz ama aynı zamanda elimizdeki gücün farkındayız bence. Ve hiçbirimizin şey niyeti yok hani alanlardan vazgeçmeye veya bu geleneği durdurmaya."

-Deniz, ODTÜ Öğrencisi

Onur Ayı Etkinliklerini ve Onur Yürüyüşünü güçlenerek sürdürme sürecinde kesişimsel hareket gösteren öğrenci topluluklarıyla dayanışma içerisinde, beraber hareket etmenin de etkileri görülmektedir. Öğrenci toplulukları zaman zaman motivasyonlarını kaybettiklerini, aktif görev alan insanların ve katılımcıların azlığını dile getirirse de bir aradalığın güzelliklerine de dem vurmıştır.

"Bize dediler ki Kürt dili, vegan, kadın, kuir, siz aynı günde bir şeyler yapın işte takılın. Biz dedik ki, tamam daha kalabalık oluyoruz ve intersectionality'i anlatan bir yerden olur. Sonra baktık zaten Kürt dili de, kadın dayanışma da, veganlar da farklı bir şey yapmak istemiyorlarmış ve alan lubunyalara kaldı ve lubunyaların günü oldu yani. Sonrasında diğer kulüplerle konuşma sürecinde teklifler geldi. Artık bir ortak etkinlik havuzuna dönüştüğü için işte ebru kulübünden, oyun kulübünden kadın dayanışmasından, Kürt dilinden, veganlardan işte KuirFest'te bu sene bunları bunları biz yapabiliriz..."

-x., Koç Üniversitesi Öğrencisi

"Belki biliyorsunuzdur geçen sene Ankara Üniversitesinde barışçıl eylem yapan 6 kişiyi uzaklaştırdılar okuldan. Bizim üniversite çok katı bu durumda ama önümüzdeki sene bazı planlarımız var kampüslerde etkinlik yapmak için. Resmî birkaç toplulukla görüştük, önümüzdeki sene güzelleşecek gibi."

-Buğra, KuirAnka

Katılımcılar görüşmeler sırasında yoğunlukla üniversitelerin idari yönetimleri ve öğrenci gruplarının tutumlarını vurgulamış ve kampüslerde artan fobiye dikkat çekmiştir. Genel olarak, kampüslerdeki aktivizm ruhunun kırılması ve normalleşen fobi ve baskı mekanizmaları, Onur Ayı Etkinliklerinin ve Onur Yürüyüşlerinin önündeki başlıca zorluklar olarak tanımlanmıştır.

“Yorumlarda (sosyal medya kastediliyor) işte ‘geldik yoktunuz hani neredeydiniz’ falan gibi gene ülkücü tayfaların bazı tavırlarını görmüş olduk.”

-Çınar, Ege Üniversitesi Öğrencisi

“Değişen toplumun konjonktürünün de bir suçu var. Çünkü mesela bizim okuldaki kişilere baktığında çok faşist ve sağcı insan da var okulda şu an. O yüzden bir kitle temeli bulamıyor da olabiliriz.”

-Emir, Sabancı Üniversitesi Öğrencisi

Kampüs ikliminin etkilerinin daha belirgin anlaşılabilmesi adına 4 alt tema üzerinden inceleme gerçekleştirilmiştir. Bunlar sırasıyla şu şekildedir: (1) Fobik Akran Tutumları, (2) Görünürlüğün Sonuçları, (3) Güvenlik Önlemleri, (4) Sindirme Politikaları.

6.2.1. Fobik Akran Tutumları

Bu alt tema, kampüs yaşamındaki toplumsal dinamiklerin, siyasi atmosferin etkisiyle nasıl şekillendiğini ve bireysel düzeyde akranların LGBTİ+’lara yönelik tutum ve davranışlarını nasıl etkilediğini gözler önüne sermektedir. Görüşmelerde katılımcılar, bu tutumların mikro düzeyde rahatsızlık ve ayrımcılık pratiklerinden, daha açık ve tehditkâr söylem ve eylemlere kadar geniş bir yelpazede tezahür ettiğini ifade etmiştir.

“Aaa Onur Ayı ne ki, niçin ki’ ama böyle farkında olduğunu, bildiğini biliyoruz. Sadece bizi bir test etmek için mi veya işte bizden kötü bir tepki almak için mi saçma sapan sorular soruluyor gibi o tarz bir şekilde diyebilirim işte. ‘Ne yapıyorsunuz burada, bu niye var ki bu ay işte, amacı ne bunun’ falan o tarz şeyler. Direkt hani işte bir saldırı veya böyle bir agresif bir şekilde değil ama gıcık edebilecek

şekilde sorular soruyorlar.”
-M., Özyeğin Üniversitesi Öğrencisi

Fobik akran tutumlarının en sert tezahürlerinin görüldüğü alanlardan birisi de “İtiraf Sayfaları” olarak bilinen sosyal medya hesaplarında paylaşılan içeriklerde karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların her biri bu itiraf sayfalarında hedef gösterme, fobi ve hatta karşı eylem örgütleme gibi birçok deneyim aktarmıştır.

“Bir de o tam o dönemde, şenlik nöbetinde rektörlük önünde astığımız gökkuşağı bayraklarına karşı bir linç kampanyası vardı itirafta. O yüzden o süreç biraz gergindi.”
-Deniz, ODTÜ Öğrencisi

6.2.2. Görünürlüğün Sonuçları

Katılımcıların aktarımlarına göre, LGBTİ+ kimliklerin kampüslerde daha görünür hale gelmesi, bir yandan güçlenme ve dayanışma alanları yaratırken diğer yandan bu görünürlüğün çeşitli bireysel ve toplumsal bedellerle karşılandığını ortaya koymaktadır. Görünürlük, özellikle Onur Ayı Etkinlikleri ve Onur Yürüyüşleri gibi eylemlerle güçlense de, bu süreçte maruz kalınan fiziksel, duygusal ve sosyal risklerin, ayrımcılığı ve hatta şiddetin yoğunlaştığı belirtilmiştir.

“Hani işte medyada görünür olalım veya işte okul bizi daha görünür yapsın gibi şeylerden daha öne geçiyor kendimizi korumak galiba.”
-M., Özyeğin Üniversitesi Öğrencisi

“Dışarıda çok açık, proud loud kendini ifade eden bir lubunyayım ve bundan İstanbul’un herhangi bir semtinin, Anadolu’nun, Kürdistan’ın, nerede olursam olursam bir adım taviz vermeden yoluma devam edebiliyorum. Ama bu durum kulüp özelinde bir etkinlik yapıldığında bunun paylaşılması olduğunda ya da oradan konu bildirmek olduğunda ‘ııı yapmasak daha iyi olur aşko çünkü güvenli bir alanımız var ve güvenli alanımızı tahrip etmek istemiyoruz’la biten bir konuşmaya geliyor.”
-x., Koç Üniversitesi Öğrencisi

Görünürlüğün sonuçlarıyla karşılaşma endişesi, birçok LGBTİ+ öğrenci topluluğunu düzenledikleri etkinlikleri gizli bir şekilde

örgütlemeye yönlendirmektedir. Ancak bu durum, hem öğrenci topluluklarının bir araya gelmesini zorlaştırmakta hem de etkinliklerin katılımcı sayısı ve niteliği açısından sorunlar yaratmaktadır. Katılımcılar, etkinliklerin kapalı devre bir biçimde duyurulmasının, ulaşılabilirliği kısıtladığını ve özellikle yeni üyelerin katılımını engellediğini ifade etmiştir.

"Bu yıl sanırım ilk kez açık çağrılı yürümedik. Bu katılımı ve bizim istediğimiz şeylere çok büyük bir aslında yani bir, ne denir, gerileme olarak değerlendiriyoruz. Çünkü yıllardır ODTÜ'de açık çağrıyla, aynı saatte, çağrıyı gören herkesin geldiği bir şekilde yürüyoruz... Yürüyüş dayanışma, arkadaş çevrelerimiz ve çok politik olan lubunyalarla kaldı. O çok bağımsız, mutlu, ilk kez yürüyeceği o yürüyüş kendini gerçekleştirerek ya da iyi hissedebilecek o yürüyüş olmadı."

-Deniz, ODTÜ Öğrencisi

6.2.3. Güvenlik Önlemleri

LGBTİ+ öğrenci topluluklarının, etkinliklerini güvenli bir şekilde gerçekleştirebilmek adına kapsamlı önlemler aldığı görülmektedir. Herhangi bir fiziki müdahaleye maruz kalmamak ve etkinliğin sorunsuz bir şekilde tamamlanmasını sağlamak amacıyla, etkinliklerin günü, saati veya mekânı bilinçli olarak farklı belirtilmiş, kampüslerin dışında gerçekleştirmek durumunda kalınmış, gökkuşağı bayrağı ya da slogan gibi görünürlük unsurlarından feragat edilmiş ya da yalnızca belirli kişilere kısıtlı bir şekilde duyurulmuştur.

"Herkeseye duyuru grubuna falan ayrı bir grup oluşturulmuştu zaten. Lütfen herhangi bir slogan kullanmayın polislerin veya herhangi biri yani halktan herhangi birisi de olabilir, dikkatini çekebilecek bir şeyler yapmayın ki peşinize takılmasınlar, güvenliğinizi sarsabilecek herhangi bir harekette bulunmayın gibi sürekli biz duyurularda bulunuyorduk. Bunun getirisi olarak insanlar da gerçekten buna hassasiyet gösterdiler. Biz de istiyorduk aslında böyle apaçık bir Pride Pikniği olsun ama yani şeyi değerlendirdiğimizde keyifli bir piknik olması mı ya da gerçekten başımıza dert açılması mı? Bunda o yüzden biraz closeted olmak zorunda kaldık o piknikte."

-E., İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrencisi

"Kendimiz o fotoğraf çekmeme şeyine dikkat ediyoruz. Onun da nedeni de bu anonim kalma ihtiyacı hani Bilkent özel okul olduğu için"

ailemiz falan ödüyor ve insanlar ailelerine açık değiller. Onun için ona dikkat ediyoruz yani."

-S., Bilkent Üniversitesi Öğrencisi

"Bizim bence bu yıl aldığımız en büyük ve diğer yıllardan farklı olan önlem uluslararası öğrencilere gelmeyin çağrısı. Çok üzülerek yazdığımız metin, çok utanarak da yaptığımız bir açıklamaydı. Ama yapmak zorundaydık... Bu şiddet bizden çok daha fazla, çok daha büyük. Ve o sorumluluğu hiçbir gün alamazdık."

-Deniz, ODTÜ Öğrencisi

LGBTİ+ aktivistlerin bu güvenlik önlemlerini almaları ve güvenliklerini öncelikli kılmalarının temelinde yaşadıkları güvenlik kaygıları yer almaktadır. Bu durum bir katılımcı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

"Önce bizim bazı endişelerimiz vardı, bu da işte faşistlerin girip bizi beklemesi falan ve yeni gelen lubunyaları bir tehlikeyle karşı karşıya bırakmak istemedik. Çünkü neyle karşılaşabileceğini bilmiyor, buna hazır değil falan filan. Zaten kimse değil de her neyse..."

-Çınar, Ege Üniversitesi Öğrencisi

6.2.4. Sindirme Politikaları

Katılımcıların aktarımları, üniversite yönetimlerinden yerel otoritelere ve toplumsal gruplara kadar çeşitli aktörlerin LGBTİ+ öğrenci topluluklarını baskı altına almak için sistematik şekilde uyguladığı sindirme politikalarını ortaya koymaktadır. Bu politikalar, etkinlik izinlerinin iptal edilmesi, faaliyetlerin engellenmesi, idari soruşturmalar, tehditkâr söylemler ve fiziksel müdahaleler gibi farklı biçimlerde kendini göstermektedir. Katılımcılar, bu baskı ortamının yalnızca öğrenci topluluklarının faaliyetlerini kısıtlamakla kalmadığını, aynı zamanda bireylerin aktivizmden uzaklaşmasına ve kendilerini güvensiz hissetmesine yol açtığını belirtmiştir. Sindirme politikaları, LGBTİ+ varoluşunun kamusal alanda görünür olmasını engellemeye yönelik bir strateji olarak karşımıza çıkarken, öğrenci topluluklarının dayanışma ve mücadele pratiklerini de doğrudan etkilemektedir.

"Mesela biz okulda yürüyüş de yapmak isterdik ama çekindik ve yapamadık aslında bu da bir sıkıntıdır. Önümüze konulmuş bir engel gibi bir şey. Korkutma politikası yüzünden ne bileyim 'Bir şey yaparsak

hakkımızda bir şey olur mu? Başımıza bir şey gelir mi?’ şeklinde korkup yürüyüş yapmadık ya da ne bileyim herhangi bir etkinliğimize de dışardan kimseyi çağırıyoruz. Niye birilerini çağırınca dışarıdan işte güvenlik diyecek ki ‘aaa dışardan birileri geldi’ falan. ‘Okulda bir şeyler mi yapacaklar? Gelip bizi rahatsız edecekler.’ Böyle düşünüp yine önümüze bir engel koyuyoruz falan filan. Bence bunlar da sıkıntı. Hani aslında sıkıntılar var ki kendi alanımızı küçültüyoruz ve daha fazla alana ulaşamıyoruz ve daha fazla kişiye ulaşamıyoruz.”

-Şaban, Türk-Alman Üniversitesi Öğrencisi

“Yani değişen Türkiye’den dolayı da olabilir bu ve aynı zamanda insanlar şu anda yani devletin başardığı bir propaganda var LGBTİ+ terör örgütü şeklinde saçma sapan propaganda var ve insanlar gerçekten bundan korkuyorlar. Ve etrafındaki insanlardan kendisi ally olan arkadaşlarımdan da görüyorum. Katılmak istedikleri herhangi bir şeyde gerçekten çok çekinerek yaklaşıyorlar. Çünkü yani fişlenmekten korkuyor insanlar gerçekten o etkinlikte fişlenmekten çok korkuyorlar ve bu çok haklı bir yargı bana kalırsa.”

-Emir, Sabancı Üniversitesi Öğrencisi

“Biz nasıl hala kulübüz, bizi nasıl hala kapatmadılar? Hani bir bit yeniği olması lazım, bizden nefret ediyorlar. Kampüste çok zorluk çıkarıyorlar. Etkinlik yapmamızı engelliyorlar falan ama buna rağmen hala kulüp olarak devam etmemize bir şey demiyorlar. Buna ses çıkarmıyorlar. Umarız da ses çıkarmazlar.”

-E., İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrencisi

6.3. Demokratik Hakların Durumu

Son ana tema, üniversitelerdeki LGBTİ+ öğrenci topluluklarının temel hak ve özgürlüklerini kullanırken karşılaştıkları kurumsal ve toplumsal engelleri kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Katılımcıların aktarımları, toplulukların kurumsal baskıyla sistematik olarak karşılaştığını, bu baskının bazen açık bir şekilde yasaklamalarla, bazen de örtük bir şekilde makul görülen, daha az ‘rahatsız edici’ bir LGBTİ+ varoluşunu dayatma çabalarıyla kendini gösterdiğini ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, öğrenci topluluklarının üniversite mekanlarından dışlanma deneyimleri, fiziksel alanlara erişim konusunda ciddi kısıtlamalara yol açarken, vakıf üniversitelerinde resmi öğrenci topluluklarıyla sınırlı

tutulan kurumsal iş birlikleri, LGBTİ+ öğrencilerin kapsayıcı ve hak temelli bir katılım deneyimi yaşamasını engellemektedir. Bu bağlamda, Demokratik Hakların Durumu teması, LGBTİ+ öğrenci topluluklarının ifade, örgütlenme ve toplanma özgürlüğü gibi temel haklarının üniversite bağlamında ne ölçüde korunup ihlal edildiğini gözler önüne sermektedir.

“Son an biz basın açıklamasını tamamlarken, tehdit geldi iç hizmetler geldi dedi ki bitirmedığınız sürece şu an çevik kuvvet kampüse girecek”

-Deniz, ODTÜ Öğrencisi

Demokratik Hakların Durumu ana teması 4 alt tema üzerinden işlenecektir. Bunlar sırasıyla: (1) Kurumsal Baskı, (2) Kurumsal İşbirliği, (3) Mak(b)ul LGBTİ+ Dayatması ve (4) Mekansal Dışlanma’dır.

6.3.1. Kurumsal Baskı

Katılımcıların aktarımları, üniversite yönetimlerinin LGBTİ+ öğrenci topluluklarına yönelik sistematik kısıtlamalar ve engellemeler uyguladığını açıkça göstermektedir. Bu baskılar, öğrenci topluluklarının etkinlik izinlerinin keyfi şekilde reddedilmesi, afiş ve duyuruların engellenmesi, öğrencilerin idari soruşturmalara tehdit edilmesi, bürokratik süreçlerin zorlaştırılması ve hatta öğrenci topluluklarının tanınmaması gibi çeşitli biçimlerde kendini göstermektedir. Kurumsal baskı, LGBTİ+ öğrenci topluluklarının örgütlenme ve ifade özgürlüğünü doğrudan ihlal ederken, bu hakların görünmez kılınmasını ve tartışılmasını da kurumsal bir pratik hâline getirmektedir. Bu durum, yalnızca LGBTİ+’ların güvenli alanlar yaratma çabalarını baltalamakla kalmamakta, aynı zamanda kampüslerde demokratik bir atmosferin oluşmasını da engellemektedir.

“Dayanışma hala resmi olmadığı için biz mecbur Baraka’da gerçekleştirdik bütün etkinlikleri. Sınıf tutma şansımız yoktu. Ve konuşmacılar için şenlik olayları yüzünden rektör o haftada tüm asistan izinlerini durdurmuştu. Böylece izinli de (kampüse misafir) sokamadık. Gizli gizli konuşmacıları soktuk.”

-Deniz, ODTÜ Öğrencisi

"Bu sene önceki yılda olduğu gibi bir risk olmasın, öğrenciler istedikleri gibi kendilerini ifade edebilsin ya da özgürce bir gözaltı tehlikesi olmadan gelebilsin diye ilk başta okuldaki rektörlük ve kulüp koordinatörlükleriyle bir iş birliğine girmeye çalıştık. Dedik ki biz böyle bir şey yapacağız. Desteğinizi istiyoruz. Hem yani yürüyüş rotası belirleyelim işte neler yapılabilir belirleyelim. Sizinle beraber yapalım dedik. Okulun rektörlüğünden 'kesinlikle hayır' diye bir cevap geldi."
-Emir, Sabancı Üniversitesi Öğrencisi

"Biz kampüs içerisinde yapmadık etkinliğimizi zaten bir piknik yaptık. Bunu yapmamamızın aslında arkasında iki sebep yatıyordu. Birisi İTÜ yönetiminin aldığı karar, ikinci dönemde kulüplerin herhangi bir etkinlik izni alabilmesi için en az bir ay öncesinden kâğıt işlemlerini bitirip teslim etmiş olması gerekiyordu... Ve hani ikinci sebebe gelecek olursak da okul içerisinde böyle bir Onur Ayı adı altında veya işte zaten direkt bunu duydukları zaman tikelmeye başlıyorlar bize. Hani riskli olması, kalabalık olmaması falan bu gibi sonuçları göze aldık."
-E., İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrencisi

6.3.2. Kurumsal İşbirliği

Bu alt tema, özellikle vakıf üniversitelerinde faaliyet gösteren resmi LGBTİ+ topluluklarının cevaplarından oluşmaktadır. Katılımcıların aktarımlarından yola çıkarak resmi LGBTİ+ topluluklarının kurumsal iş birliği olanaklarından yararlanabilen nadir örnekler arasında yer aldığını ancak bu iş birliklerinin genellikle oldukça sınırlı ve koşullu bir şekilde gerçekleştiğini söylemek mümkündür. Üniversite yönetimleri, resmi topluluklarla çalışmayı görünürde bir kapsayıcılık göstergesi olarak sunarken, bu iş birliklerinin sınırlarını çizerek toplulukların faaliyetlerini denetim altında tutmayı hedeflemektedir. Bu durum, resmi toplulukların dahi özgürce hareket edebilmesini engellemektedir. Vakıf üniversitelerindeki bu seçici iş birliği pratikleri, kurumsal yapılar içinde hak temelli yaklaşımın ne derece kısıtlandığını gözler önüne sermektedir.

"İlk önce etkinlik onay formunu dolduruyoruz... Döviz atölyesi yapıyoruz iki akşam boyunca yaptık. Sonrasındaki günde işte bu dövizleri öğrenci işlerine bir gösteriyoruz. Önceki senelerde bazı afişlere böyle izin verilmemişti, ama onun o sırada ne kadar üstüne

gidildi bilmiyorum yönetim kurulu tarafından o an, onun için hani kabul edilip geçmişti. Bu dönem aynı onaylanmayan afişlerle birlikte gittik onları da belki şansımızı denemek için ve bu sefer onlara bir şey demediler. Ve sorun çıkarmadılar.”

-S., Bilkent Üniversitesi Öğrencisi

“Her şeyi bildiriyoruz ve yani etkinlik çok ekstrem bir şey olmadığı sürece genelde hiç sorun yaşamıyoruz neyse ki. Biz Pride için üç etkinlik yapmışız. Şimdi baktım hiçbirinde okulla ilgili bir sorun yaşamadık.”

-M., Özyeğin Üniversitesi Öğrencisi

6.3.3. Mak(b)ul LGBTİ+ Dayatması

Üniversite kurumları -özellikle vakıf üniversiteleri- LGBTİ+ öğrenci topluluklarını kendi belirledikleri sınırlarda kabul etme eğilimi göstermektedirler. Katılımcıların aktarımları bu durumun, üniversitelerin LGBTİ+ öğrenci topluluklarını sadece “makul” ve “görülebilir” sınırlar içinde kabul etme çabalarıyla şekillendiğini ortaya koymaktadır. Yani üniversiteler genellikle LGBTİ+ varoluşunun daha az tartışmalı, daha “kabul edilebilir” ve “zararsız” yönlerine izin verirken, daha radikal veya normlara aykırı olarak gördükleri ifadeler ve etkinlikler üzerinde baskı oluşturmaktadır. Bu tür uygulamalar, LGBTİ+ öğrenci topluluklarının varoluşlarını, kimliklerini ve ifade biçimlerini belirli bir “kabul edilebilirlik” çerçevesine sokmayı amaçlamakta, dolayısıyla özgürlük ve hak temelli bir yaklaşım yerine daha sınırlı ve denetimci bir bakış açısını dayatmaktadır.

“...rektörlükten ‘kesinlikle olmaz’ şeklinde bir maille dönüş almış ama yani her seferinde biz şunu istedik, okuldan imzalı bir ya da imzalı olmasa bile düzgün legal bir açıklama şeklinde bir şeyler istedik. Okul yönetimi de bize bunu asla vermedi çünkü işte sürekli şey dediler, ‘İfşalama mı yapacaksınız, ne yapacaksınız neden işte imzalı ya da legal bir açıklama istiyorsunuz?’ Evet ifşalama yapacaktık yani. Başka bir şey beklemesinler bizden. Sonuçta okulumuzun işte toplumsal cinsiyeti koruyan ya da şey yapan bir sürü Avrupa Birliği yönetmeliklerinde şeyleri var ve bu metinleri yazan hocalarla da görüştük. Ama yani şu an okul bunlara uymuyor ve buna dair bir ifşalama yapacaktık ama okul yönetimi asla elimize malzeme vermedi sürekli bizlere kapalı tuttu iletişim kanalını.”

-Emir, Sabancı Üniversitesi Öğrencisi

“Bakın LGBTİ+ kulübümüz var işte çok ilerici bir okuluz falan filan ama dediğim gibi bir tık daha radikal veya bir tık daha görünür şeylere gelince çok şey olmuyor hani. İzin vermiyorlar veya daha az görünür kalmamızı istiyorlar diyebilirim.”

-M., Özyeğin Üniversitesi Öğrencisi

6.3.4. Mekansal Dışlanma

Son alt tamamımız, LGBTİ+ topluluklarının üniversite kampüslerinde, etkinliklerini düzenleme ve kamusal alanda varlık gösterme konusunda karşılaştıkları fiziksel ve mekansal engelleri ele almaktadır. Katılımcıların ifadelerine göre, toplulukların resmi olarak tanınmaması, onlara kampüslerde etkinlik yapma, duyuru yapma veya toplu bir şekilde bir araya gelme hakkı tanımamak gibi pratikler bu dışlanmanın temel bileşenlerindedir. Bu durum, LGBTİ+'ların kampüslerdeki varlıklarını ve seslerini silmeye yönelik bir strateji olarak karşımıza çıkmakla birlikte, özgürce ifade bulabilecekleri ve bir araya gelebilecekleri alanların daralmasına da neden olmaktadır.

“Bütün etkinliklerimizi neredeyse Taşkışla’da yapıyormuşuz çünkü izin alma işleri daha kolay oluyordu ve gerçekten ally insanlarla çalışılıyordu. Geçen dönemde işte Onur Ayı yaklaşırken hem diğer etkinlikleri de planlarken özel kalemle bizzat görüştüğümüzde kendisi bize Taşkışla kulübü değilsiniz bu kampüsün kulübü değilseniz etkinlik yapmayacaksınız diye bir beyan verdi.”

-E., İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrencisi

“Biz birkaç senedir kampüsten uzaklaştırıldık. Hem okul yönetimi hem okul güvenlikleri hem de okuldaki faşist gruplar ki Ankara Üniversitesini belki bilirsiniz Cebeci, DTCF ayrımı ve birbirlerine girişini. Biz daha da büyük sorunlar yaşıyorduk.”

-Buğra, KuirAnka

Katılımcıların kelimelerinden dinlediğiniz tüm bu zorluklara, baskılara ve dışlanmalara rağmen, lubunyalar kampüslerde onurlarını yaşatmaya, LGBTİ+ hakları için mücadele etmeye ve kendi kimliklerini ifade etmeye devam etmektedir. Lubunyaların bu inatçı direnci, her türlü engellemeye karşı bir umut ve mücadele sembolü olarak, sadece kendi kampüslerinde değil, toplumsal anlamda da

görünürlüklerini arttırmaya devam etmektedir. Bu nedenle odak grup görüşmelerinin aktarımlarını son bir atıfla sonlandıralım:

“Baskı tahakkümü var ama biz de varız yani hani bunu hatırlatıyor. Hani yıllardır gelen o arşivlere baktığımızda hani lubunya hareketi hep buradaydı, burada olmaya da devam edeceğini hatırlatıyor. Hani etkinliklerin kalabalıklığının ne olup olmadığı değil mesele, var oluşumuzun devam edeceği olması gerektiğini hatırlatmamız gerektiğini bana hatırlatıyor. Böyle bir mercek de sunuyor...”
-x., Koç Üniversitesi Öğrencisi

7 | ÖZET BULGULAR VE SON SÖZ

Bu çalışmanın ana amacı Kampüslerde Onur Ayı temelinde gerçekleştirilen Onur Yürüyüşleri ve Onur Ayı Etkinlikleri öncesinde; üniversite idarelerinin tutumunu ve yürüyüşleri/etkinlikleri engellemeye ya da baskılamaya yönelik adımlarını, bu faaliyetler sırasında yaşananları ve sonrasındaki süreçteki gelişmeleri izleyen, özne deneyimlerine yer veren hak temelli bir izleme gerçekleştirmektedir.

Kampüslerdeki Onur Ayı etkinlikleri, genellikle her yılın mayıs ve haziran aylarında yapılmaktadır. 2024 yılında da Kampüslerde Onur Ayı Etkinlikleri ve Onur Yürüyüşleri, LGBTİ+ öğrenci topluluklarının dayanışma ve mücadele kararlılığını bir kez daha gözler önüne sermiştir. Bu yıl Türkiye'nin dört bir yanındaki 14 üniversitede gerçekleşen etkinlikler, bir yandan görünürlüğün ve varoluşun önemini vurgularken, diğer yandan hak ihlallerinin devam ettiğini ve baskı biçimlerinin değiştiğini ortaya koymuştur.

Ana Bulgular:

- **Hak İhlalleri ve Müdahaleler:** Kampüslerde LGBTİ+ topluluklarının düzenlediği Onur Ayı etkinliklerine yönelik müdahaleler bu yıl doğrudan yasaklama ya da polis müdahalesi gibi müdahale biçimleri gerçekleşmemiş olsa da hak ihlalleri farklı yollarla devam etmiştir. Özellikle LGBTİ+ bayraklarının kampüslerde kullanılmasının engellenmesi/sınırlandırılması, etkinliklerin duyurularına getirilen kısıtlamalar ve kampüs içinde fiziksel alanların tahsis edilmemesi gibi uygulamalar, toplulukların örgütlenme ve ifade özgürlüğünü ciddi biçimde kısıtlamıştır. Bu durum, LGBTİ+'ların anayasal haklarını kullanmalarını engellemeye yönelik sistematik bir baskı olarak yorumlanabilir.
- **Görünürlükten Feragat ve Güvenlik Önlemleri:** Katılımcıların aktarımlarına göre, güvenlik kaygıları nedeniyle etkinliklerin büyük

bir kısmı gizli şekilde örgütlenmiştir. Etkinlik tarihleri ve mekanları sınırlı bir grup içinde paylaşılmış, sosyal medya üzerinden açık duyurulardan kaçınılmış ya da açık duyurularda farklı zaman, mekân, saat bilgileri verilmiş ve hatta görünürlüğü artıracak bayrak, pankart ve slogan gibi unsurlardan feragat edilmiştir. Bu durum, hem etkinliklere yeni katılımcıların erişimini zorlaştırmış hem de toplulukların daha geniş bir dayanışma ağı oluşturmasını engellemiştir.

- **Üniversite Yönetimlerinin Baskıları ve Kısıtlamaları:** Üniversite yönetimlerinin LGBTİ+ öğrenci topluluklarına yönelik baskıları, dolaylı ve örtülü biçimlerde sürmüştür. Resmi statüsü tanınmayan öğrenci toplulukları kampüslerde etkinlik düzenleyememiş, devlet üniversitelerinde bulunan resmi LGBTİ+ öğrenci toplulukları gerekli izinleri alamamış, vakıf üniversitelerindeki resmi öğrenci topluluklarının faaliyetleri ise genellikle yönetimlerin belirlediği sınırlar içinde kalmak zorunda bırakılmıştır. Bu durum, üniversitelerdeki hak temelli bir yaklaşımın eksikliğini ve LGBTİ+ varoluşunun "makul/makbul" sınırlar içinde tutulma çabalarını açıkça göstermektedir. Üniversite yönetimleri bu baskılara ek olarak, diğer öğrenci topluluklarının LGBTİ+ öğrenci topluluklarıyla dayanışma göstermesini de çeşitli bahanelerle engellemeye çalışmıştır.
- **LGBTİ+ Öğrencilerin Direnci ve Dayanışması:** Tüm bu baskılara rağmen LGBTİ+'lar ve öğrenci toplulukları, kampüslerde onurlarını yaşatmaya, dayanışmayı büyütmeye ve haklarını savunmaya devam etmektedir. Katılımcılar, her türlü engellemeye rağmen, bir araya gelmenin ve birlikte mücadele etmenin kendilerine güç verdiğini vurgulamıştır. Kampüslerde düzenlenen Onur Ayı Etkinlikleri ve Onur Yürüyüşleri, sadece bir kutlama değil, aynı zamanda güçlü bir hak mücadelesi ve dayanışma sembolü olmayı sürdürmektedir.

Sonuç Olarak:

Kampüslerde Onur Ayı 2024 Yılı Raporu, LGBTİ+'ların kampüslerde karşılaştığı hak ihlallerini ve zorlukları kapsamlı bir şekilde belgelemektedir. Tüm bu baskı ortamına rağmen, LGBTİ+ öğrenci topluluklarının direnci, kararlılığı ve dayanışması, sadece kampüslerle sınırlı kalmayan bir hak mücadelesini büyütme devam etmektedir. Bu yılki etkinlikler, bir yandan bireylerin hak ve özgürlüklerini koruma çabasını, diğer yandan toplulukların dayanışma gücünü görünür kılmıştır.

Biz ÜniKuir Derneği olarak, LGBTİ+'ların haklarının ve mücadelelerinin savunucusu olmaya devam edeceğiz. Bu rapor, kampüslerdeki Onur Ayı etkinliklerinin ve Onur Yürüyüşlerinin sadece bir kutlama olmadığını, aynı zamanda insan hakları mücadelesinin bir parçası olduğunu bir kez daha hatırlatmaktadır. Bir kez daha dile getiriyoruz: Onur Yürüyüşleri ve LGBTİ+ varoluşları yasaklanamaz, engellenemez, susturulamaz! Bu inanç ve kararlılıkla, daha eşit, adil ve kapsayıcı bir gelecek için mücadelemize devam edeceğiz.

Birlikte daha güçlü ve dayanışma dolu bir geleceğe!

Kampüslerde gerçekleşen onur ayı etkinlikleri kapsamında üniversitelere, yargı mekanizmalarına, meclise, yürütme organına, Birleşmiş Milletlere ve Avrupa Konseyine, insan hakları örgütlerine ve meslek kuruluşlarına tavsiyeler için Kampüslerde Onur Yürüyüşleri 2022 Yılı Raporu'na göz atabilirsiniz.

2023'te kampüslerde Onur Ayı'nda neler yaşandığına da şuradan göz atabilirsiniz:

© /unikuir
www.unikuir.org
✉ info@unikuir.org